



Seyran Səxavət

Səlim milyonluq şəhər məktəblərinin birində dil-ədəbiyyat müəllimi idi. Dünyanın indiki vaxtında şagirdlər onu çox istəyirdi və bir sözünü iki etməzdilər. Bu gün-sabah yaşı əllini haqlayacaq. Cavan vaxtlarında az-az uydurduğu - yeri gələndə də, gəlməyəndə də, şeir yazırdı. Ancaq heç kəsindən xəbəri yox idi, yazdığı şeirləri özü oxuyub kef eləyirdi - o şeirlər həsr etdiyi qızın da elmi-gümanı çatmazdı. Səlim bu işi o qədər dövlət sirri səviyyəsində gizli saxlayardı ki, əlavə hərədən şübhələnirdi ki, görəsən, onun özünün şeir yazmasından xəbəri varmı?..

Səlim səbirli olsa da, cırtdaqozluğu da vardı, xırda bir haqsızlığa görə ucundan tutub gedə-gedə az qala, bütün beşəriyyəti günahkar çıxardar, bir prokuror ədəsi, hikkəsiylə onun cəzalandırılmasını istəyirdi. Ancaq belə bir mexanizm yox idi axı, indiye qədər bütün beşəriyyəti kim cəzalandırıb? Həm də bu, kim-sənin bacaracağı iş deyildi - Allahdan başqa...

İki məsələ onu bərk narahat edirdi, demək olar ki, bütün rahatlığını əlindən almışdı. Müəllimlərin şagirdlərin ayağına verilməsi ilə heç cür barışa bilmirdi. Düzdü, bu məsələnin şəxsən onun hörmətinə, şagirdləri tərəfindən sevilməsinə heç bir dəxli yox idi, ancaq ölkədəki böyük müəllimlər ordusu tək Səlimdən ibarət deyildi axı.

O, ürək qızdırdığı bir-iki nəfərə deyirmiş ki, mənim tanıdığım bir yer var, hərədən qalxıb ordan saatlarla, diqqətlə dünyaya baxıram, hamı gedir; yavaş gedən, tələsən, sürünən... ancaq hara getdiklərini bilmirlər, çünki tez-tez dayanıb geri baxırlar, ona görə mən də şübhələnmirəm - çox qəlizdi...

Ürək qızdırdığı bir-iki nəfər Səlimə deyəndə ki, bir dəfə o yerə qalxanda bizi apar, bəzə ordan baxaq, görək dünyada nə var, nə yox, "olmaz" deyirmiş.

- Niyə olmaz?
- Olmaz də...
- Axı, niyə olmaz də, biz də bilək...

- A kişilər, ona görə olmaz ki, orda sizin havanız çatmaz, boğularsınız, üreyiniz qalxar. Ordan kəlləmayallaq olub, təkər kimi diyirlənərsiniz dərənə dibinə. Bir də yadınızda saxlayın: o mən deydim yer biradamlıq, biradamlıq. Yer üzündə neçə milyard adam var?

- Çoxdu, çoxdu...
- Bax, hər adamın heyli bir yeri var, nə vaxt istəsə, ora qalxıb dünyaya baxa bilər; ancaq adamların çoxu o yuxarıdakı yerin harda olduğunu bilmir. Bu, hələ harasıdır ki? Adamların çoxu... adamların çoxu... bilmirlər ki, yuxarıda heyli bir yerləri var, ee... dəhşət budu, bu...

Səlim hər gün tezdən o biradamlıq yerinə qalxır, dünyaya tamaşa eləyir, günəş çıxmamış evinə qayıdır ki, hava işıqlanar, onu görüb-ələn olmasın.

Şeir yazdığını dövlət sirri səviyyəsində gizli saxladığı kimi, yüksəklikdəki yerini də hamıdan yayındırırdı.

O, son vaxtlar çox kövrək olmuşdu; bu, ya mərhəmətdən, ya da zəifliyindən doğurdu - adamlara yazığı gəlirdi, onlara acıyırdı, bəlkə doğrudan adamlar yazıq günə qalmışdı. Bəzən yaşadığı böyük məhəllənin başından girib ayağından çıxırdı ki, kiminsə üzündə təbəssüm görsün, rahatlaşsın - əksini görəndə bir az da ağırlaşır geri qayıdırdı, evə girməyi ilə çıxmağı bir olurdu, özünə yer tapa bilmirdi; özünə yer tapa bilməyəndə isə əlacı qalırdı çıxıb dünyaya baxdığı o biradamlıq yerinə.

Kişi salonu

Ora isə gündə bir dəfədən artıq qalmaq olmazdı...

O, axırıncı beş-altı ayda, demək olar ki, durduğu yerdə işə düşmüşdü, dərini heç kəsə deyə bilmirdi, salmışdı içinə. Səlim, necə deyirlər, içindən yaranmışdı, mühit onu içindən vurmuşdu. İç yarasını isə heç kəs görə bilmirdi, axı o, bu yarasını özü də hamıdan gizlədirdi, utanırdı; ona elə gəlirdi ki, bu barədə kimə danışsa, ya ona gülüb arxada ələ çalacaq, ya da şübhələnib orda-burda deyəcəklər ki, o söz...

Səlimin ürək qızdırdığı, sımsar hesab elədiyi iki nəfər var: birinin boyu çox hündür olsa da, ağıl topuğunda deyildi, ikincisi gödək adam idi, ancaq çoxbilmiş deyildi. Və onlar ikisi də çox yaxın dost idilər, arvad-uşaq da bir-birini tanıyır, gəlləri vardı. Onlar şəhər məhləsinin parkına gəzməyə çıxanda çox gülməli görünürdülər - əgər uzun gödəyin əlindən tutsaydı, gəndən baxanlar elə bilərdi ki, ata-baladılar və ata balasını gəzməyə çıxarıb. Heç kəs bilmirdi ki, "bala atasından" yaş yarım böyükdü - əlbəttə, bu onları tanımayanlara aiddi.

Bu cütlükdən başqa Səlimin gümanı heç kimə gəlmirdi. Cütlüyün də ona böyük hörməti vardı: - Azərbaycanca bir müəllim varsa, o da Səlim müəllimdi... kişinin oğlu dəryadı dərya... adam nə qədər şeir əzbər bilər... baş deyil eee, maqnitafondu, maqnitafon...

O tanışlarının vasitəsiylə son altı aydakı durumu ilə əlaqədar yaxşı bir həkim də tapmışdı, təxminən, on-on iki seans qəbul edəndən sonra xeyli özünə gəlmişdi. Axırda isə həkim ona dedi:

- Səlim müəllim, heç bir təhlükə-filan yoxdu, siz güclü adamsınız, bundan sonra özünüz öz həkiminiz olmalısınız...

- Axı, necə? - Səlim bir az da gen-bol həkim məsləhəti istədi.

- Səlim müəllim, biz sizin yanınıza bir adam qoşa bilmərik ki, o, hər dəfə sizinlə olsun... siz şəhərin müxtəlif yerlərində o lövhəyə rast gələndə görməyəsəniz, deyə özünü-zü başqa tərəfə çevirsin - bu, mümkün deyil, yoxsa, mənə nə var... yəni sizə seans verib pulumu alaram də... Axı, siz doğrudan yaxşısınız... Fikir verməyin...

- Həkim... o yerlərin adını dəyişib dələkxana qoymaq olmaz?
- Yəqin ki, olar? - Həkim qayğı-keşliklə dilləndi.

- Görsən, onu kim eliyə bilər? - ümidlə soruşdu.

- Mən bilən baksövet eliyə bilər... icra hakimiyyəti...

Səlim həkimin yanından çıxıb tək-tənha xeyli gəzib-dolandı, uzun-uzadı götür-qoy eləyəndən sonra bu qərara gəldi ki, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə ərizəylə müraciət ələsin... Hə... bir də şəxsiyyət vəsiqəsi ilə bağlı Prezident Aparatının müvafiq şöbəsinə geniş bir teleqram göndərməliydi. Səlimə elə gəlirdi ki, burda böyük yanlışlıq var, necə yeni şəxsiyyət vəsiqəsi - ölkədə uşaqlı-böyüklü on milyondan bir az artıq adam yaşayır, deməli, bunların hamısı şəxsiyyətdi?! Biz tarix yazanlara, tarixi yaradanlara da şəxsiyyət deyək - şəxsiyyət təmizləyənlərə də?! Bəs, fərq?! Özü də nə boyda fərq...

Birdən Səlimə elə gəldi ki, məktubun da, teleqramın da cavabı gəlib, hər ikisi də müsbət həll olunub. Ağılına gəldi və ağılına gələndə elə inandı, elə inandı ki, elə bil ağılına gələn başına gəlib. Sonra da "niyətin hara, mənzilin ora" atalar misalını xatırladı - bu, lap yerinə düşdü və onun kefi kəllə-çarxa vurdu... Səlimin belə xasiyyəti də vardı - bəzən mənəvi cəhətdən əliyalın olsa da, özü-özünü tək qoymurdu, kömək eləyirdi, əl uzadırdı...

Səlim evindəki yazı stolunun siyirtməsinə çəkib səlqiə ilə qatladığı

(Hekayə)

kərpici şagird dəftərinin vərəqini açıb, ordakı siyahını diqqətlə nəzərdən keçirəndən sonra varlığına şirin tənbəlik hopsa da, təslim olmadı:

- Kişi başladığı işi yarımçıq qoymaz... özün də kişilik uğrunda döyüşürsən, cəmişi səkkizi qalib... uzağı, iki saatlıq işin qalib, möhkəm ol, - dəhlizdəki yumru güzgünün "üzünə" güldü, elə bil dişlərini güzgüyə göstərirdi...

O, uzun müddətdi gecədən xeyli keçmiş evdən çıxıb gedirdi, səhərə yaxın qayıdırdı. Arvadı ondan əməli-başlı şübhələnmişdi, ancaq heç nə demirdi, aradan pərdəni götürmək istəmirdi, hələ gözləyirdi, gözləyirdi ki, görsün işin axırı nə ilə qurtaracaq. "Gecədən xeyli keçmiş evdən çıxıb gedən, səhərə yaxın, xoruz banlamamış qayıdıb gələn kişi hara gedə bilər? Ya oğurluğa, ya adam öldürməyə, ya da ki, özge arvad yanına gedər... başqa hara var ki, hara gedər... Gecənin qırt yarısından kitabxana işləmir... kababxana işləmir... Nə bilim, bir az da dözümlü, görək noolur... Dözmüşəm, axırcan dözümlü".

Bu müddətdə Səlimlə ikicə dəfə dəhlizdə qarşılaşıb; bir gün səhərə yaxın evə qayıdanda, bir dəfə də gecəyarı evdən çıxıb gedəndə - çünki Səlim elə sakit-sakit gedib-gəlirdi ki, heç kəs duyuq düşmürdü - lap ruh kimi gedib-gəlirdi. Hər iki halda arvad soruşanda ki, gecənin bu vaxtı xeyir ola - cavabı belə olmuşdu:

- İşim var... sən narahat olma.
...Gecə saat dördün yarısı-zadı olardı. Səlim başında uzun dimdikli papaq, gözündə qara eynek dələkxanaya yaxınlaşıb qoltuq cibindəki çəkici çıxardı, sağ əli ilə "Kişi salonu" yazılmış işıqlı lövhəyə necə çirpdisə, çilik-çilik oldu, öz-özünə pıçıldadı:

"Kişi salonu... İndi kişi var, salon da ola?! Kasıb itinin adını gümüş qoyan kimi..."

Səlim hər dəfə "Kişi salonu" yazılmış işıqlı lövhəni qoltuğunda gəzdirdiyi çəkiclə vurub çilik-çilik eləyəndə mütəlləq bu sözləri pıçıldayırdı, bir az fasilə verəndən sonra pıçıldadı bir az yuxarı tonda üç kəlmə əlavə eləyirdi:

"Qarabağsız kişi olmaz!!!"
Ürəyi soyumurdu, sonuncu əlavəsini də edirdi:

"Səlim! Sən də kişi deyilsən!!! Birdən elə bilərsən... Çəşmə, ha-a-a!!!"

...Səhərə yaxın evinə-eşiyinə qayıdanda arvadı dəhlizdə onu qarşıladı:

- Bu vaxtı xeyir ola, ay Səlim? - Qıpqırmızı gözlerini ərinə zillədi.

- İşim var... sən narahat olma.

Arvadın səbri lap çoxdan tükənib yerə tökülmüşdü:

- Bəs, sənin bu işin nə vaxt qurtaracaq? - Arvadı Səlimdən onu rahatlayacaq bir cavab gözləməsə də, soruşdu.

- Bu gün... bu gün qurtardı... Sən narahat olma...

Arvadı Səlimin boynuna sarılıb için-için hiçqırdı, onun boynu islandı, bu duzlu nəmlikdən Səlimin ürəyinə bir dünya işıq şırıltı ilə axdı, arvadı bu şırıltıyı Səlimdən, bir də arvadından başqa heç kim eşitmədi...

...Səlim son altı ayda, bəlkə otuz qədər dələkxananın "kişi salonu"nu çəkiclə vurub çilik-çilik eləmişdi. Hardasa üreyinin dərinliyində, bəlkə də lap dibində unudurdu ki, mənasız işlə məşğuldur, ancaq özünü saxlaya bilmirdi. Adamın inanmadığı gəlmirdi ki, işdi-şayəd, Qarabağ nə vaxtsa azad edilsə belə, Səlim dayanmayacaq - o qəti surətdə əmin idi ki, kişi yoxdu, vəssəlam!

Sosial şəbəkələrdə və bəzi saytlarda, hətta bir-iki dəfə də televizorda xəbər vermişdilər ki, guya bir

mütəşəkkil dəstə şəhərin mərkəzi küçələrindəki dələkxanalara maddi zərər vurur və polis əməliyyat tədbirləri keçirsə də, hələlik cinayətkarın izinə düşə bilmir. Yaxşı ki, Səlim elə keçməmişdi...

Arvadı son vaxtlar Səlimdən bir balaca şübhələnmişdi: "Elə bil ki, kişi nəşə birtəhər deyir ee, gözü-mə..." Sonra da öz-özünə təskinlik verirdi: "noolub, gül kimi kişidi..."

Səlim son aylar bu işlə məşğul olduğu müddətdə bir şey gözləyirdi - gözləyirdi ki, bu iş nə vaxt faş olsa, kütləvi informasiya vasitələri, sosial şəbəkələr bu barədə yazsalar, kimliyi bilinməsə də, onu tərifi-ləyəcək, ruhlandıracaqlar. Ancaq tam əksini gördü, adı bilinməsə də hamı onu qınayırdı, tənbeh eləyirdi. Bu, Səlimi sarsıtdı və keçirdiyi sarsıntı ona yol göstərdi: gecənin qırt yarısı üç dələkxananın qapısına, tanınmasın deyə əyri-üyrü xətlə belə bir məktub da yazıb qoydu: "Bu nə adı? Kişi salonu - indi kişi var ki, salonu da olsun?!" Səlimin bu şanlı məktubu sosial şəbəkələrə yol tapandan sonra yerindən duran onu müdafiə edib tərifi-ləyirdi, az qala onun şərefinə tost da deyirdilər: "Halal olsun. Kişi adamdı. Onu tanısaydım, əlindən öpərdim". Hətta orta yaşlı bir qadın yazmışdı ki, "adamin belə əri ola... bəxtəvər onun arvadının başına".

Səlim bu rəyləri oxuduqca ürəyi daşla dönsə də, sevincini yarımçıq hesab eləyirdi - axı, heç kəs bilmirdi ki, bu tərifi-namələr onun ünvanına idi. Xüsusilə, orta yaşlı qadının yazdığı qibtə dolu sətirilər: "Kaş arvad biləydi ki, o mənəm..." Ancaq bir böyük, möhtəşəm təsəllisi də vardı ki, camaat onun tərəfində idi.

Hətta bu da, Səlimin tam rahat olması üçün kifayət etməmişdi. "Kişi salonu" məsələsi sosial şəbəkəni əməli-başlı işğal eləyib gündəmə çevirmişdi və get-gedə sakitləşmək əvəzinə daha da qızırdı. Bütün bu çalxalanmanın mərkəzində isə bir naməlum şəxs dayanırdı, heç kəs onu tanıyırdı, ancaq hər kəs onu tanımaq istəyirdi - onu birçə nəfər tanıyırdı - Səlimin özü...

Ancaq Səlim az qalırdı ortasından çatlasın - bu barədə kiməsə ətraflı söhbət eləyib sakitləşmək istəyirdi; üreyində belə bir adamın axtarışında idi, ancaq tapa bilmirdi. Bütün qohum-əqrəbası, dost-tanışı növbə ilə, səlqiə-sahmanla gəlib onun gözələrinin qabağından keçdi, qorxdı, heç birinə etibar etmədi, hərəsinə bir "qəmiş" qoydu və uzun "axtarış-əməliyyat tədbirlərindən" sonra elə bil nəşə tapdı: arvad... bir də piyada gəzəndə ata-balaya oxşayan ürək qızdırdığı o cütlük. Bu da, bir problem yaratmışdı, indi də qalmışdı arvadla cütlüyün arasında... Onun ürək qızdırdığı bu cütlük, arvadla müqayisədə bir neçə köynək ondan uzaq idi. "Elə arvad hamısından yaxşıdı vallah, uşaqlarının anasıdı də... o yaxşıdı..." Tam qərara gəlməmiş bir fikir də pırtdayıb ortalığa çıxdı: "axı, deyirlər, arvadın boğazında hülqum olmur... cəhənnəmə-gora olsun... mən onun boğazına hülqum qoyduranam?!" Yədinə bu gün qadınlar arasında dəbdə olan kosmetik əməliyyat düşdü. Tələsik qərarını dəyişdi.

Səlim çayxanada tək-tənha otub "calaq" işinə baxırdı, çay içə-içə siqareti siqaretə calayırdı. Dünyədən danışdıqları kimi ürək qızdırdığı o cütlüyü gözləyirdi - tez-tez də saatına baxırdı. Onun bu hərəkətindən sonra gəndən baxanlar bu qərara gəlmişdilər ki, Səlim müəllim kimisə gözləyir. Əslində bu cütlüyün günahı yox idi, Səlim özü tez gəlmişdi; onun adəti idi, bütün görüşlərə on-on beş dəqiqə tez gedər, danışdıqları vaxt tamam olandan sonra da, uzağı, on beş dəqiqə gözləyirdi, gəlməsəydi, çıxıb gedərdi. Heç vaxt heç kəsi gözlətmədiyinə görə də, heç vaxt heç kəsi gözləməzdi, uza-

ğı, on-on beş dəqiqə. Cütlük Səlimin stoluna yaxınlaşan kimi Uzun saatına baxıb soruşdu:

- Çoxdan gəlmisiniz? - Özü də cavab gözləmədən əlavə etdi, - biz vaxtında gəlmişik, - çönüb Gödəyin üzünə baxdı.
- Oturun, oturun... mən tez gəlmişəm... oturun.

Uzunla Gödəyin birlikdə çayxanaya təşrif gətirmələri elə bil ki, çay içənlərin hamısının üz-gözüne təbəssüm yaxdı, hətta kimşə yaxın stolların eşidə biləcəyi bir tərzdə dilləndi də: "ata-baladılar, ee... ata-bala gəldi..." Halbuki yuxarıda dedi-yimiz kimi bala atadan yaşca böyük idi.

- Uşaqlar, sizə işim düşüb, - Səlim ehtiyatla ətrafa nəzər saldı.
- Səlim müəllim, özünüz də bilirsiniz ki, sizə nə boyda hörmətimiz var, - Uzun Gödəyin üzünə baxan kimi dostu başı ilə onun dediklərini təsdiqlədi, - biz hazır, - dedi.

Səlim onları birinci dəfə görmüş kimi diqqətlə nəzərdən keçirdi: - Heç bilmirəm, necə deyim? - Səlim narahatlıq içində idi.

- Ay Səlim müəllim, biz özge deyilik ki, bizə söz demək üçün hazırlaşasınız, - bu dəfə Gödək qabağa düşdü, Uzunla dəstək gözləyirmiş kimi onun üzünə baxdı, - necə xətrin istəyir, elə də, deee...

- Uşaqlar, sizin içinizdə kiminsə sirri var? - Səlim qəfil soruşdu.

Cütlük təəccüblə bir-birinin üzünə baxıb nə deyəcəklərini bilməyəndə, Səlim onlara kömək etməyə tələsdi:

- Yəni demək istəyirəm ki, sirr saxlaya bilərsiniz? - Uzunun üzünə baxdı, Uzun da Gödəyin, elə bil ondan nəşə gözləyirdi.

Gödək dedi:
- O baxır nə sirdi də... - Əvvəlcə Səlimin, sonra da Uzunun üzünə baxdı.

Uzun dilləndi:
- Düz deyir... O baxır nə sirdi... Ailə sirri var, dövlət sirri var... nə bilim, vallah...

Cütlüyü maraq götürmüşdü, Səlim də bunu hiss elədiyinə görə xırdaya-xırdaya qalıb gözələrini döydü, bu tərəfdən də "nahaq yerə onları bura çağırırdım, indi nə deyim, necə deyim... qorxuram" fikri onu elə bil ki, divara dirəyib sıxırdı - qalmışdı sıxıla-sıxıla...

Axır ki, dilləndi:
- Uşaqlar, mənə sabaha qədər vaxt verin... fikirleşməliyəm, - Səlim onların üzünə baxmadan ayağa durub çayın pulunu verib getdi.

Cütlük, əvvəlcə gözden itənə qədər Səlimin dalınca, sonra da bir-birinin sifətinə baxa-baxa qalmışdı.

Səlimin xəbəri yox idi ki, rəngi qapqıradı. Ona görə də içəri girən kimi arvadı onun qabağına yeriyib həyəcanla dedi:

- Ay Səlim, noolub sənə... niyə bu gündənsən?

- Yavaş... uşaqlar eşidər... noolub ki, mənə... - dəhlizdəki güzgüdə özünə baxıb çənəsinə də yüngülvari əlləşirdi. Sonra yataq otağına keçib arvadı çağırırdı; arvad tələsik, elə bir az da qadın istəkləri ilə özünü Səlimə çatdırırdı, qapını da arxadan bağladı.

Səlim cütlüklə elədiyi söhbəti təxminən, arvadı ilə də elədi. Səlimin dedikləri cütlüyü hansı hala salmışdısa, arvadı da o vəziyyətə qoydu. Axırda üzünü arvada tutub pıçıldadı:

- Ay qız, mənə sabaha qədər vaxt ver... fikirleşməliyəm...

Sabahı gün Səlim yenə çayxanada cütlüklə görüşdü, düşünən gün yenidən təkrar olundu. Axırda da dedi:

- Uşaqlar, mənə bir gün də vaxt verin... fikirleşməliyəm.

Sonra da çayın pulunu verib evə gəldi. Yenə güzgüdə özünə baxıb arvadı yataq otağına çağırırdı; arvadı bu dəfə tələsmədən, heç bir istəyi olmadan Səlimin yanına gəldi.

Ancaq, mənim bir yazıq kimi xəbərim olmadı ki, Səlim arvadına nə-sə dedi, ya demədi...

Yazıcının da xəbəri olmadığı şeylər çox olur.

Şabran, Oktyabr, 2024

